

SAT-K1-2-QAHE-03

Pathways for Improving the Quality of Education of Business Students: Examples from Univeristy of Ruse “Angel Kanchev”

Svilen N. Kunev, Alexander P. Petkov

Възможности за подобряване качеството на обучение на студенти от бизнес специалности: примери от Русенски университет „Ангел Кънчев”

Свилен Кунев, Александър Петков

Abstract: Successful career development of young people is one of the most valuable results proving the quality of education. One of the most useful solutions the Faculty of Business and management currently has been using is the direct contact with local businesses and their inclusion in classes of students from all fields of faculty. That is why the faculty has a Board of Trustees composed of owners, managers and directors of leading companies from various sectors in Ruse region that support the quality of education of business students to meet the level sought in practice. In this paper several examples of different types of cooperation between university and business entities are represented and analyzed in order to outline some good practices and recommendations for improving the quality of higher education of business students. Also, some results from the international survey Trendence about the students' opinion for the quality of education in the Faculty of Business and Management at University of Ruse “Angel Kanchev” are represented and commented.

Key words: Higher Education, Business Administration, Industry Studies.

JEL Codes: I23, M100, L60

ВЪВЕДЕНИЕ

С основание може да се твърди, че успешната практическа реализация на младите хора е най-ценният резултат, доказващ качеството на обучението. Доказателство за това са съществуващите на национално и международно равнище класации на учебни заведения, в чиито методики неизменно са включени системи от критерии и индикатори, измерващи степента на качеството на обучение. Рейтинговата система на висшите училища в България, администрирана от Министерството на образованието и науката, е пример за подобен подход, който освен да изпълнява своята официално декларирана основна цел – да подпомага потребителите при избор на висше училище, все повече се използва и за определяне на публичното финансиране на държавните висши училища в България [3].

Още от своето създаване през вече далечната 1994 г. Факултет „Бизнес и мениджмънт“ (ФБМ) при Русенски университет „Ангел Кънчев“ се стреми да организира преподаването и съвместната работа със студентите надхвърляйки познатите рамки с помощта на прилагането на иновативни подходи в полза на студентите. Едно от най-полезните решения, които ФБМ и в момента използва, е пряката връзка с представители на бизнеса и включването им в занятията на студентите от всички специалности на факултета. Това е и причината във факултета да съществува Съвет на настоятелите, съставен от собственици, мениджъри и управители на водещи предприятия от различни сектори в Русе и региона, които подпомагат качеството на обучение на бизнес студентите да отговаря на търсеното ниво от практиката.

Целта на настоящия доклад е чрез анализирането на примери от учебната дейност във ФБМ да се изведат насоки и препоръки за по-добро прилагане на успешни практики, ориентирани към повишаване качеството на обучение на студенти от бизнес специалности. В подкрепа на тази цел в настоящата разработка са представени: интегриран подход от дейности за непрекъснато подобряване качеството на обучение; описание на изнесени занятия и практикуми по дисциплини от учебните планове във ФБМ; резултати от международно проучване Trendence Graduate Barometer 2016, в което студенти на факултета са участвали.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Интегриран подход от дейности за непрекъснато подобряване качеството на обучение

Динамиката на съвременния свят и лавинообразното увеличаване на информацията с която разполагаме чрез съвременните информационни и комуникационни системи неминуемо налагат прилагане на подходи за управление на качеството, които да гарантират процес на непрекъснатото подобряване в организацията като цяло [4]. Така например в областта на стандартите за управление на качеството [5], където стремежът за подобряване на постиженията е основен елемент на стандарта от 2000г. "Системи за управление на качеството. Указания за подобряване на постиженията (ISO 9004:2000)" [6] се разшири в стремеж към управление, насочено към осигуряване на дълготраен успех за организацията като цяло, заложен в стандарта от 2009 г. "Управление за дълготраен успех на всяка организация. Подход за управление чрез качеството (ISO 9004:2009)" [7]. Всичко това показва, че непрекъснатото подобряване на качеството в организациите е една перманентна задача пред ръководството, която придобива все по-голямо значение за оцеляването и развитието на съвременните организации.

Университетите не правят изключение в това отношение и дори напротив, гъвкавото и адаптивно управление на университета е важен фактор за оцеляването в силно турбулентната среда, в която се намират в момента българските университети. За да устои на промените, управлението на университета и неговите първични звена следва да прилагат интегриран подход, който да гарантира перманентно: следене на промените в средата, периодично анализиране на резултатите, сравняване със стандартите и конкуренцията, набелязване на мерки за подобряване на качеството на обучение и изпълнението им чрез подходящи иновативни форми. Обобщението на този интегриран подход, е представен на фиг. 1.

Предложените няколко основни дейности, могат да допринесат за подобряване качеството на обучение в системата на висшето образование и могат да бъдат прилагани регулярно по определен от ръководството на съответната институция или структурно звено график, както и да бъдат извършвани от преподаватели и служители на звеното при възможност и в удобни за това случаи .

Фиг. 1. Интегриран подход от дейности за непрекъснато подобряване качеството на обучение

Интегрирането на подхода за непрекъснато подобряване на качеството към системата за управление може да осигури на ръководството на университета инструмент за своевременно сигнализиране на необходимост от промяна чрез анкетирането на студенти, преподаватели, работодатели, алумни и други заинтересовани страни, вътрешно одитиране и следене на резултатите от национални и международни системи за акредитация, оценяване и класиране. Анализиранияте резултати следва да бъдат в основата на решения за промяна и/или актуализация на учебна документация, учебно съдържание, методи за обучение, повишаване на квалификация на преподавателите или кадрови промени, които да осигурят подобряване на качеството, съобразно изискванията на средата. На третия етап следва да се премине към изпълнение на набелязаните действия и мерки, чрез разработване и реализиране на проекти, изпълнение на преки служебни задължения и извънучебни дейности, които да осигурят необходимото повишаване на качеството. След тяхната реализация се преминава към ново изпълнение на посочения във фиг. 1. цикъл, който да установи постигнатите резултати и отчете новите реалности.

В следващите части са представени някои от добрите практики на факултет Бизнес и мениджмънт по прилагане на интегрирания подход за управление на качеството на обучението на факултетно ниво.

Съвет на настоятелите на Факултет „Бизнес и мениджмънт“

Съветът на настоятелите е съставен от собственици, мениджъри и управители на водещи предприятия от различни сектори в Русе и региона, които подпомагат качеството на обучение на бизнес студентите да отговаря на търсеното ниво от практиката. Взаимодействието между реалния бизнес и обществените институции в Русе е с многогодишни традиции, които демонстрират социалната отговорност на представителите на бизнеса към формирането на значими качества и умения на младите хора [2].

Съвещателният орган е създаден като доброволна инициатива във ФБМ, а неговата роля и функции са описани в Правилник за дейността му, чиито постановки са почерпени от специализации на преподаватели от факултета в *EFER – European forum for entrepreneurial research* [8].

Фиг. 2. Участие на представители на Съвета на настоятелите на ФБМ в Международно лятно училище по предприемачество по мрежа RESITA, Октомври 2013 г.

Начините, по които представителите на бизнеса, членове на Съвета на настоятелите на ФБМ могат да допринасят за повишаване качеството на обучение на студентите във факултета могат да се обобщят в следните насоки:

- Наставничество на студенти по отношение практическата приложимост на студентски разработки;
- Екипи „предприемач – студент“, където предприемачът възлага конкретна задача на студента, анализира неговата работа и помага за постигането на добър краен резултат.

Ползата за предприемача е, че студента може да предложи оригинално решение на съществуващ проблем;

- Съветване на ръководни органи (факултетен съвет) по отношение практическата полза и значимост на академичните изследвания и учебните програми;
- Стажове за студенти;
- Казуси – предприемачът като обект на изследване от студентите;
- Завършили в минали години студенти (алумни) и вече реализирали се като предприемачи биват привличани за спонсори на институцията или на конкретни събития;
- Екскурзии до предприемачи: група студенти посещават компанията (1-2 дни) и могат да помогнат за разрешаването на поставен от предприемача проблем;
- Предприемачите са партньори по изследователски договори;
- Бази данни, в които предприемачите предлагат заглавия на теми, а студентите си избират, за да ги разработват и в последствие се консултират със съответния предприемач;

Ползите за студентите от подобно взаимодействие са значителни. Някои от най-важните са [1]: младите хора придобиват знания „на място“ в реални бизнес структури; реализират се възможности за провеждане на стажове, практически изследвания и достъп до позиции за бъдеща трудова заетост; апробират се натрупаните в академичната среда знания в практиката и това спомага формирането на ключови практически умения; споделяният опит от действащи предприемачи спомага за преодоляване на неувереността за стартиране на собствен бизнес; установените контакти между студенти и представители на бизнеса подпомагат изграждането на професионални мрежи и контакти сред младежите, позволяващи им достъп до информация за кариерно развитие.

Изнесени занятия и практикуми по дисциплини от учебните планове във ФБМ

Много от дисциплините от учебните планове на специалностите във ФБМ позволяват част от включените в тях занятия да бъдат провеждани в реална среда чрез посещения на място в предприятия и организации, които трайно си партнират с факултета и университета. Това е особено ценно за студентите от специалности „Индустиален мениджмънт“ и „Публична администрация“, които придобиват специфични умения, търсени от фирмите, държавните и обществени институции. За целта се избират локации, които да покажат прилагането на най-нови технологии и създаването на условия на устойчив бизнес. Някои примери от периода 2011 – 2016 г. в това отношение са:

Ноември 2011 г.

Практикум във ветрогенераторен парк „Лонг Ман“ – нос Калиакра. Студенти от спец. Индустиален мениджмънт“, 3 курс, двама техни преподаватели, със съдействието на ръководството на „Холлеман България“ ЕООД имаха възможност да се запознаят със спецификите на бизнес дейността при възобновяеми енергийни източници.

Октомври 2012 г.

Посещение в автомобилен завод „Греат Уол“ – Ловеч.

Студенти от спец. Индустриален мениджмънт“, 4 курс, двама преподаватели, с фокус: запознаване с практическото приложение на съвременни подходи за производствен мениджмънт в новооткрито българско производствено предприятие.

Април 2015 г.

Участие на студенти от спец. „Публична администрация“ заедно с други специалности на Бизнес факултета в **конференцията „Предизвикателството – младежка заетост“**, организирана със съдействието на Община Русе - с участие на зам.министър на младежта и спорта.

Април 2015 г.

Посещение в млекопреработвателно предприятие „Булдекс“ ООД, гр. Белица. Студентите разглеждат производствените линии, управленските системи и иновационната политика на компанията. Това допринася за по-доброто анализиране на нуждите на бизнеса от технологичен трансфер и обмен на знание с университета, както и запознава бъдещите специалисти с практическите аспекти от дейността на индустриалните предприятия.

Октомври 2015 г.

Посещение в „Спарки Елтос“ АД, гр. Ловеч – водещ производител на професионални електрически инструменти в Източна Европа. Студентите от спец. „Индустриален мениджмънт“ имат възможността да се запознаят с пълния процес на разработване на ново изделие, внедряването на нови технологии, различните системи за управление на производствените и складовите процеси

Април 2016 г.

Изнесено занятие в „Маркам“ ЕООД гр. Русе – производител на облека. Фокусът на посещението е да се анализира приложението на нови производствени технологии с електронно управление при организирането на производствените процеси в добре познат и развит в Русе и региона сектор – производството на облека. Студентите разглеждат отделните етапи от създаването на нова колекция, подготовката на производството и осигуряването на материали, управлението на поточна линия и разпределянето на персонала.

Удовлетвореност и очаквания на студентите

Съществуват множество варианти за установяване мнението на студентите относно качеството на тяхното обучение, очакваните резултатите, нагласите за професионална реализация. Пример за изследване в тази насока е проучването Trendence Graduate Barometer, което се провежда от Trendence Institut GmbH, Германия сред 24 европейски държави. В изданието му от началото на 2016 г. сред анкетираните 4588 студенти от България, 1772 са от бизнес специалности и от тях 94 са студенти на ФБМ на Русенския университет [9].

Някои от най-интересните резултати от това проучване са:

Близко половината анкетирани студенти на ФБМ (49,4%) имат професионален опит, свързан с областта на тяхната специалност като това е по-ниско от средното за България (56,8%) и ЕС (59,1%). Само 39,3% имат добри познания по английски език, при 53% средно за България и 65% за ЕС, което буди известна тревожност за подготовката на младите хора за работа в интернационална среда.

По скалата от 1 (много доволен) до 7 (много недоволен) средната удовлетвореност на русенските студенти е 2,80, което съчетано с тяхното мнение, че биха препоръчали университета сред свои контакти и познати (Да – 87,7%) дава доза увереност, че подходите за обучение и развитие във ФБМ са подходящи. Почти половината студенти (46,9%) биха продължили своята следваща степен на висше образование (магистър, доктор) отново в Русенския университет. Добра практика за привличане на талантиливи млади хора в това отношение е, че завършващи студенти от бакалавърски специалности „Бизнес мениджмънт“, „Индустриален мениджмънт“ и „Публична администрация“ могат да кандидатстват за парична награда за високи постижения, осигурена от кат. Мениджмънт и бизнес развитие с цел покриване на такси за желана магистърска програма във ФБМ.

По отношение на кариерните си приоритети студентите на ФБМ имат готовност да започнат работа веднага по време или след следването си (72,1%), което говори за висока мотивация за трудова заетост, понеже този резултат е над средния за България (66,1%) и за ЕС (51,4%). Очакват да работят в малко или средно предприятие (59,6%) и да бъдат наети за дълъг период (72,1%).

Най-голям дял от анкетираните студенти на ФБМ (37,9%) планират да търсят работа в родния си регион и този резултат е по-висок от средния за България (26,4%) и за Европа (24,1%). Като се има предвид, че студентите на Русенския университет и ФБМ са предимно от Северна България, това потвърждава, че значимостта на университета далеч не се разпростира само върху Русенския регион.

Значителна част (48,7%) се чувстват оптимално подготвени за професионална кариера благодарение на подготовката си до момента. Този резултат е съизмерим със средния за България (49,3%) и за Европа (45,5%) и може да се приеме като потвърждение, че нивото на професионална подготовка във ФБМ не отстъпва по своето качество на други сродни образователни институции в национален и международен план. Подобен процент от анкетираните, обаче, смятат, че трудно ще си намерят работно място през 2016 г. и по-голяма част (57,1%) се притесняват за бъдещата си професионалната си реализация. Стойностите отново са близки до тези за България и Европа и евентуални причини за това биха могли да бъдат вътрешна неувереност сред младежите, неяснота относно търсените от работодателите умения и компетенции, общи тенденции в икономическата конюнктура.

Фактът, че регионите от Северна България са по-слабо развити от тези в Южна и около столицата може би е причина за увереността на студентите на ФБМ, че ще могат да съчетават семейни ангажименти с работа (72,2%), стига да я има и тя да им носи достатъчно средства за издръжка. Колебанието между заплата и интересна позиция при търсенето на работа се вижда от мнението на 32,4% от анкетираните, които биха приели по-ниско заплащане стига работата да е интересна (45,9% България, 63,5% за Европа), а почти половината от русенските студенти (48,6%) не са сигурни кой фактор би натежал повече при техния избор.

Основание за нотка позитивизъм дават отговорите на въпроса дали бих основал собствена фирма по време или непосредствено след завършване: 48,6% казват „Да“, като това почти съвпада със средното мнение за България (48,1%) и е доста над средното за Европа (28,1%). Вероятно някои трудности при намирането на работа като наето лице, съчетано с наличието на възможности за запълване на неразработени пазарни ниши, провокира студентите на ФБМ да проявяват предприемаческа активност, която по принцип стимулира социално-икономическото развитие в даден регион.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Установена е нуждата от управление на университетите чрез непрекъснато подобряване на качеството на обучението за осигуряване на устойчиво развитие и адекватна реакция на промените в средата.

Предложен е интегриран подход за управление на качеството в образованието, отговарящ на динамичната среда, нарастващото значение на съвременните информационни технологии за управлението и осигуряване на адаптивно и гъвкаво управление за високо ниво на конкурентоспособност.

Представени са добри практики за взаимодействие между реалния бизнес и академичните институции, допринасящи за повишаване качеството на обучение на студентите. Близкото сътрудничество с малки, средни и големи предприятия от структуроопределящи сектори посредством организиране на учебни посещения, бизнес практикуми и интегриране на представители на бизнеса в учебния процес в университета генерира множество възможности за поддържане на стабилно високо качество на обучение на младите хора и подобряване на тяхната пригодност за успешно кариерно развитие.

Международното проучване *Trendence Graduate Barometer 2016* извежда на преден план някои качествени характеристики на студентите на Факултет „Бизнес и мениджмънт“ на Русенския университет и позволява формулирането на насоки за бъдещо усъвършенстване на учебната и научноизследователска работа във факултета с оглед адекватното отговаряне на предизвикателствата на динамично променящата се социално-икономическа среда.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Антонова, Д., Д. Павлов, С. Кунев. Университетът от трето поколение - маркетинг ориентация, иновации и глобален контекст на целите и оценъчните критерии. В: Сборник с доклади от XIV НПК "Предпоставки и възможности за индустриален растеж в България", София, Изд. комплекс - УНСС, 2013, стр. 117-130, ISBN 978-954-644-494-3.

[2] Витков, Вл., С. Кунев. Ротарианското клубно членство като отражение на развитието на русенския бизнес. В: НК на Русенски университет "Ангел Кънчев", Ноември 2009 г. / Сборник "Научни трудове", том 48, серия 5.1, Русе, Печатна база на Русенски университет "Ангел Кънчев, 2009, стр. 24-29, ISBN 1311-3321.

[3] Министерство на образованието и науката, Р България. Рейтингова система на висшите училища в България. <http://rsvu.mon.bg/rsvu3/>

[4] Петков, А., А. Недялков, Интегрирани системи за управление (DOI: 10.13140/RG.2.1.1572.0408). Русе, Русенски университет, 2015, стр. 176

[5] ISO 9001:2015 Системи за управление на качеството. Изисквания

[6] ISO 9004:2000 Системи за управление на качеството. Указания за подобряване на постиженията

[7] ISO 9004:2009 Управление за дълготраен успех на всяка организация. Подход за управление чрез качеството

[8] European Forum for Entrepreneurship Research. Academic network. <https://www.efer.eu/academic-network/universities-test/>

[9] trendence Institut GmbH, Германия. Trendence Graduate Barometer 2016 <http://www.trendence.com/en/solutions/research/graduate-barometer.html>

За контакти:

Гл. ас. д-р Свилен Кунев, Катедра "Мениджмънт и бизнес развитие", Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 082-888 617, e-mail: snkunev@uni-ruse.bg

Доц. д-р Александър Петков, Катедра "Мениджмънт и бизнес развитие", Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 082-888 776, e-mail: apetkov@uni-ruse.bg